

Noves adquisicions

La revista il·lustrada *El loro*

El curs passat, la Biblioteca d'Humanitats de la UAB va adquirir, a demanda del Departament d'Història Moderna i Contemporània, la col·lecció completa del setmanari gràfic barceloní *El Loro* (1879-1885). Al llarg de la història han estat moltes les revistes satíriques que, per raons òbvies, han adoptat aquest nom (o el d'ocells igualment xerraires, com el papagai o el periquito),¹ però la que descrivim en aquestes ratlles probablement és una de les més notables. De fet, amb *La Flaca* (1869-1871), segurament constitueix, a Catalunya, el màxim exponent de les publicacions periòdiques d'humorisme gràfic polític en castellà del darrer terç del segle XIX.

A *La Flaca*, com a *El Loro*, hi destaca especialment l'aspecte gràfic (litografies en color de Tomàs Padró). A causa de problemes de censura, *La Flaca* va suspendre la seva publicació, amb el número cent, a finals de l'estiu del 1871, però va continuar, amb diversos noms, des del gener del 1872 fins al març del 1876. La Biblioteca de Ciències de la Comunicació de la UAB en té una col·lecció completa.²

El Loro va aparèixer setmanalment des del dissabte 29 de novembre del 1878 fins al 28 de febrer del 1885, amb un total de 272 números (el darrer és el núm. 7 de l'any VII),³ a un preu de dos quartos, que va passar a ser de quatre quartos des del número 7. Cada número estava format per quatre pàgines de 430 x 295 mm, impreses a tres columnes. Les dues planes centrals consistien en una magnífica cromolitografia de satíra política (els tres primers números només hi van dedicar una plana, però, de tant en tant, des de l'any IV la «làmina» —com en deien els editors— va ser un desplegable que va ocupar fins a quatre planes, com també va ser el cas dels anuaris), encara que en alguns números de la darrera època la il·lustració era en blanc i negre, probablement per problemes econòmics.

¹ Com *El Papagayo* (Barcelona, 1842-), *El Loro* (Barcelona 1906-), *El Loro* (Reus, 1916-), *El Loro Indiscreto* (Barcelona, 1972-) o *El Loro* (Lleida, 1988-).

² Per a més informació sobre *La Flaca*, es pot veure la fitxa «Informació bibliogràfica» del sistema de biblioteques de la UAB, la fitxa Tresors de la BC a la web gencat.net/bc i el treball de Josep Maria Cadena «Periodismo humorístico barcelonés», a diversos autors, Estudio o ensayo sobre periodismo político en el siglo XIX (Torredembarra: Ajuntament, 1972), p. 31-132 (n'hi ha un exemplar a la biblioteca de Ciències de la Comunicació amb la referència 070.487(46)18" Pre.) A part d'aquest vell estudi de Cadena, són poques les obres que abasten un panorama del periodisme satíric il·lustrat a la Catalunya del segle XIX (especialment del periodisme en castellà), però es poden citar diversos autors, Il·lustradors a Catalunya. 1841-1939 (Barcelona: Fundació Jaume I, 1995); molt parcialment, diversos autors, 150 años de prensa satírica española (Madrid: Ajuntament, 1991); o Lluís Solà i Dachs, Un segle d'humor català (Barcelona: Bruguera, 1973). A més, l'antologia del mateix Solà, La premsa humorística, 2 vol., (Barcelona: Bruguera, 1978-1979).

³ En l'exemplar de la UAB, hi figura la següent anotació manuscrita a tinta, probablement de l'antic propietari: «Este ha sido el último número que se ha publicado».

La forma de la capçalera va canviar en diverses ocasions: inicialment només era tipogràfica (amb un canvi de lletres des del núm. 7), però va passar a tenir «ninots» des del número 1 de l'any III, ninots que es van modificar a partir de dos altres moments, el número 1 de l'any IV i també l'1 de l'any V. El subtítol inicial de la revista va ser «Periódico ilustrado joco-serio», fins que, des del 14 d'octubre del 1882, es va canviar, sembla que a petició del mateix diari i després de llargues gestions burocràtiques, per «Periódico político ilustrado».

El periòdic va editar cada any un almanac de vuit planes, sovint amb doble làmina en color.

Encara que la publicació va ser un negoci de l'impressor V. Pérez (Fontanella, 11, baixos), la majoria de números es van imprimir als tallers de la Litografia Artés (Arc de Sant Ramon del Call, 11).

El periòdic va deure el seu indubtable èxit (tingué corresponents en diverses localitats —Madrid, Porto, París— i subscriptors arreu de l'Estat) a les «làmines» satíriques en color, però també a una gran quantitat de text, gairebé sempre anònim o subscrit amb pseudònims, i d'escassa qualitat literària. Bàsicament consistia en un article llarg a la primera plana, sovint a manera de costumari sociopolític, encara que en la darrera època va ser més explícitament de crítica política; tenia més notícies politico-administratives, municipalistes i d'espectacles; referències a notícies d'altres publicacions, acudits, xarades, poemes, jeroglífics, etc.

El caràcter de la publicació és clarament democrático-republicà, anticarlí, anticlerical, nacionalista espanyol i enfrontat als partits dinàstics.⁴ Reivindica la Constitució del 1869 i advoca per un conjunt de principis presidits per la democràcia i el progrés, amb la fórmula «llibertat, igualtat, fraternitat» (làmina sobre l'alliberament d'Espanya, núm. 30, 1883), entre els quals hi ha la reivindicació dels «drets humans» (amb aquesta denominació específica), del sufragi universal, del matrimoni civil, del judici oral i el jurat, de la llibertat de premsa. Alhora, és decididament crític amb les fórmules polítiques del moment (com en la làmina que parodia la Campana d'Osca, núm. 16, 1884), tant del canovisme (contra el qual es mostra implacable en la darrera època) com del neoprogressisme de Sagasta i de tots els fusionismes i escissionismes momentanis, i és especialment dur contra el «torn pacífic» (al qual dedica algunes làmines ferotges, en els núm. 54 del 1883 o 24 del 1884) i contra la tupinada sistematitzada (per exemple, la làmina del núm. 16 del 1884), així com contra la censura (núm. 25, 1884; núm. 1, 1885). Són igualment notables els dibuixos referits a les constants crisis ministerials, i a les mans i mànigues fetes per tots els polítics del moment per tal d'aconseguir un lloc en el govern. A més, *El Loro* es manifesta decididament

⁴ Una mostra de les característiques essencials de la revista és la representació gràfica d'Espanya: barret frigi o corona mural (símbols republicans i de ciutadania) solen co-far la dama que la representa, generalment embolcallada amb una roba talar de múltiples franges d'or i de gules.

antitaurí (especialment en la primera època) i està molt atent a fenòmens conjunturals (com la plaga de la fil-loxera o, anualment, el debat i la votació dels pressupostos, objecte de làmines sagnants).

És interessant de comprovar que *El Loro* té un gran interès en la política exterior, sovint només com a referent on emmirallar-se per revolucionar la política espanyola, i, per tant, amb una notable admiració tant per França com per la Gran Bretanya. Però també per rebutjar polítiques autoritàries o retrògades, com ara les dels imperis Rus i Otomà (aquest darrer és molt sovint l'objecte preferit de crítiques), o per assenyalar els problemes interns (cas del *boulangisme* francès, al qual ataca sense pietat, per exemple en el núm. 33 del 1884). Però l'objecte d'una major crítica serà la política exterior (sobretot colonial) dels estats europeus. En tindríem exemples en les làmines sobre l'actuació britànica a Egipte i el Sudan (amb constants referències durant l'any 1882 i especialment en els núms. 1 i 8 del 1884). Dues làmines són paradigmàtiques: la del darrer número del 1884 referit a la conferència de Berlín, on les diferents potències europees es cruspeixen l'Àfrica, i la del número 12 del mateix any, on se'ns presenten les diverses potències europees assegudes a la sala d'espera del metge amb diverses nafres: França, la qüestió de Tonquín; Gran Bretanya, les del Sudan i d'Irlanda; Rússia, el tema del nihilisme, i Alemanya, el mal del socialisme.

El nostre exemplar d'*El Loro* consta de tres volums enquadernats en tapa dura de color vermell. El tercer volum conté, a més, altres materials. D'una banda, uns quants números de la revista malaguenya *El País de la Olla*⁵ (77, 79, 82 i 91, del 1882 i 5 del 1883), revista il·lustrada contemporània, d'una ideologia semblant i amb la qual *El Loro* mantenia bones relacions, de manera que una i altra se citaven mútuament. I també inclou el número 5 de la revista satírica barcelonina *La Mosca Roja* (1882); la publicació *Múrcia-París*, impresa a Múrcia, en agraïment als donatius francesos per alleugerir els mals causats per les inundacions d'aquell any a la ciutat llewantina; un *Album artistico letterario*, URBS, imprès a Roma per l'Stabilimento Danesi el 1880, col·lecció de gravats d'autors italians i espanyols, així com textos i notacions musicals (3 làmines a una cara i 10 a dues cares); un prospecte per a l'any 1878 de la revista *La Academia*; un anunci a doble plana de les pastilles Gévau del insertit a *Le Courier Français*; i, finalment, una làmina en blanc i negre del papa Lleó XIII.

Francesc Espinet Burunat
Departament d'Història Moderna i Contemporània

Silenci!...

Per fer front a la demanda de silenci del usuari, la Biblioteca de Ciències i d'Enginyeries ha establert un espai específic per al treball en silenci total. El mes de desembre de 2005 es va inaugurar la Sala de Silenci, pensada per atendre les necessitats d'aquells usuaris que busquen unes condicions ambientals idònies per estudiar.

L'objectiu és fer possible un espai dins la mateixa biblioteca destinat estrictament a aquells que necessitin estudiar sols, sense compartir opinions ni comentaris, és a dir, en silenci absolut. Aquesta iniciativa és la darrera que ha tingut la Biblioteca de Ciències i d'Enginyeries, que sempre s'ha caracteritzat per estar especialment sensibilitzada pel problema del soroll dins les seves sales. Així, l'any 1996, dins dels grups de millora impulsats per la Universitat, va elaborar un estudi sobre les causes que provocaven el soroll i va proposar diferents solucions. La filosofia de treball d'aquests grups, però, només els permetia executar millores que no suposessin un cost elevat i, per tant, aquestes millores es van ajustar a les campanyes de sensibilització dels usuaris. Després de deu anys, aquestes campanyes s'han anat fent de manera continuada, però no han pogut solucionar el problema de massificació en èpoques d'exàmens (unes quatre mil entrades diàries) i de deficiència d'aïllament acústic en les instal·lacions que pateix la Biblioteca.

A finals de l'any 2005, el personal de la Biblioteca va participar en les I Jornades Compartir Coneixement, del Servei de Biblioteques de la UAB, amb l'estudi «Silenci a la Sala: com aconseguir-lo?», que posava sobre la taula les diferències que hi havia entre les biblioteques del campus en relació amb aquest tema. En aquest treball es feia palesa la diferència en els hàbits d'estudi entre els estudiants, i la necessitat de treballar en grup i d'estudiar resolent problemes de les carreres més experimentals. També a finals d'any es va utilitzar l'expositor de la Biblioteca per explicar als usuaris la trajectòria d'accions dutes a terme en relació amb aquest problema, per recordar-los què podien fer per ajudar a millorar aquesta situació i quina era la darrera acció que es volia dur a terme: la Sala de Silenci.

La nova sala ha estat acollida molt positivament per part dels usuaris, que han sabut respectar la seva filosofia i utilitzar-la estrictament en casos de treball individual. En el període d'exàmens del primer semestre del curs 2005-2006, no hi ha hagut queixes escrites quant a la manca de silenci i aquelles que s'han produït de manera oral en el taulell de préstec han fet sempre referència a la resta d'espais de la Biblioteca. D'aquesta manera, s'ha pogut donar una solució a aquestes queixes oferint espai dins la sala de silenci als usuaris que les manifestaven.

⁵ Vegeu Fernando Arcas Cubero, *El País de la Olla. La imagen de España en la prensa satírica malagueña* (Màlaga: Arguval, 1990), obra que tenim a la Biblioteca de Ciències de la Comunicació amb la referència 070.487(468.17)"18".